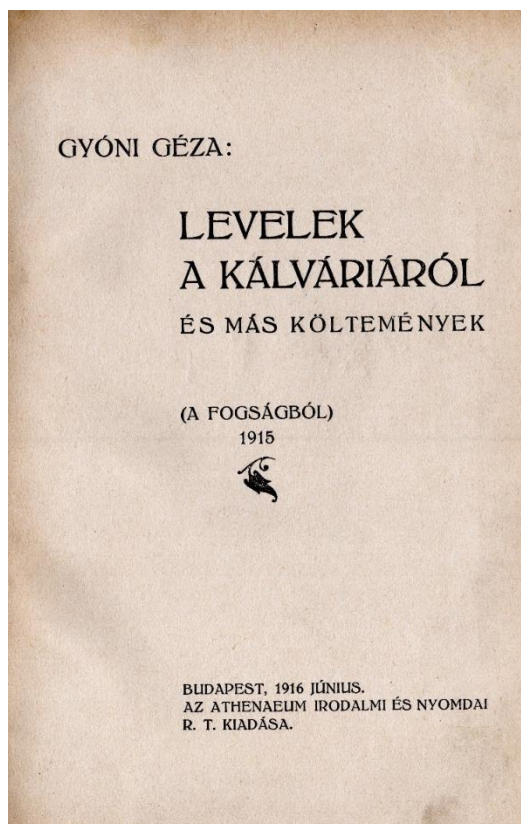


Levelek a Kálváriáról



Gyóni Géza: Levelek a Kálváriáról és más költemények : A fogságból 1915. Budapest : Athenaeum, 1916. 72 p.

*„Elképzelted már azt az órát,
Mikor kinyílik börtönöm?
S ami elfog a gondolatra:
Aggódás-e vagy szent öröm?*

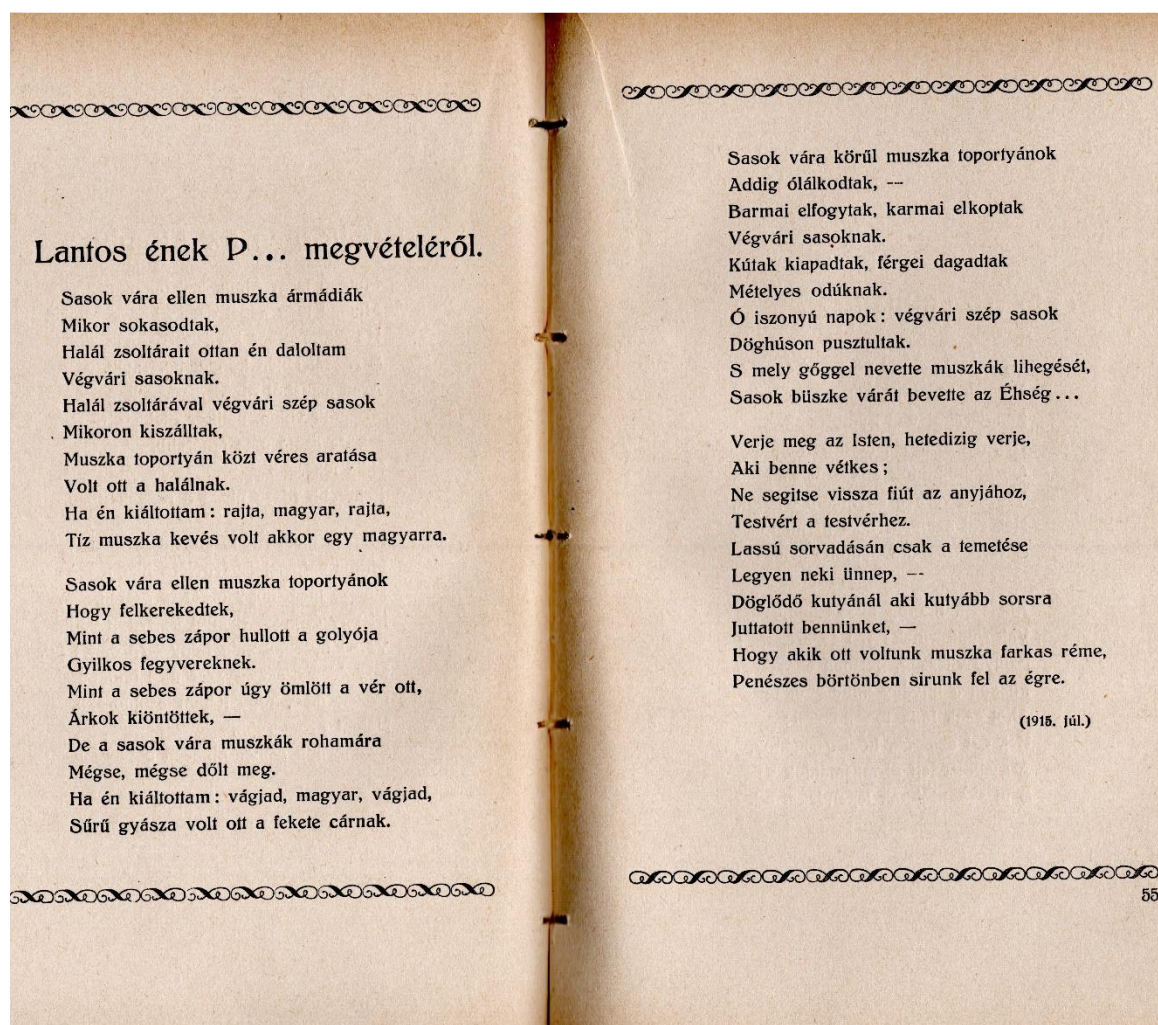
*Az ajkad engedelmes lesz-e,
Hogy kiejtsd becéző nevem?
Egy idegen áll majd előtted
És előttem egy idegen.*

(34. oldal)

Megint a háború! Nem tudok szabadulni a gondolatától, s persze Gyóni Géza gyönyörű verseitől sem. Márpedig ha őt és verseit szeretem: vagy gyűlölöm, vagy átélnem kell ezt az örök harcot ember és ember között.

Áchim Géza volt a becsületes neve születésekor, de elérte őt is a nagy magyarosítási, asszimilálódási divathullám. Mivel Gyón községben született kézenfekvő volt a névválasztás. Az utókor nem tartja nagy költőnek, írónak, de az ún. háborús versei a mély átélésnek és a

személyes tapasztalatok teljes, a lelkébe történő, beépülésének köszönhetően rendkívül erőteljes hatást gyakorolnak az olvasóra.



Przemysł erődjéről van szó természetesen...

Valóban helytálló a saját maga kreálta párhuzam Tinódi Lantos Sebestyénnel, aki Eger várának ostromát „lantolta” meg. Gyóni végzete Przemysł erődje volt. Tinódival ellentétében ő nem az ostrom után érkezett, hanem tevőlegesen is szenvedő részese volt a szörnyű napoknak. Nem akart ő, dehogyan is akart háborúba menni, hisz meg is üzent: „A koronádat Cézár, véd meg magad.” Ennek ellenére mégis ott találta magát mindig, ahol a Halál élesre fent kaszája a legnagyobb rendet vágta. A galíciai erősség második ostrománál esett orosz fogságba. A hosszú hónapokig tartó védekező harc és az éhezés még csak a szenvedések kezdete volt. Az út Szibériába és a fogság elképzelhetetlen áldozatvállalást követelt meg a költőtől. Szerencséjére, vagy szerencsétlenségére összekerült a vészben testvéröccsével, így együtt próbálták átvészelni az átvészeltetlent.

A borzalmas szenvedések és nélkülözések közepette megérte testvére halálát is: késszúrás a szívbe...

Bánatát csak az írás tudta némiképp feledtetni. Sajnos tábori hagyatékának jelentős része eltűnt.

Omszki emlék.

Emlékezem sötét szemére ;
Sötét szemén a téboly lángja, —
A menekülők vonatán
Féltőn hajolt szopós fiára.
Rongyokba burkolt sovány melle
Szibéria fagyától dermedt, —
Sovány mellét egy csöpp tejért,
Egy csöpp tejért
Hiába rágta már a gyermek.

Emlékezem fakó arcára ;
Vértelen kéklült keskeny ajka.
A menekülők vonatán
Beteg fiának dúdolgatta :
„Nőjj fel, nőjj fel szívem virága,
Szivd el, szivd el sovány emlémet.
Apádnak és bátyáidnak
Bosszúlója
Bosszúlója legyen belőled.

„Nőjj fel, nőjj fel szívem virága,
S kik bölcsődet a hóba hányták,
Anyád szívével gyűlöld, gyűlöld
Rabtartóid rettentő jármát.
Nőjj fel, nőjj fel szívem virága,
Erős legény légy, mint a szálfá,
S erős karoddal vedd a bombát,
Vedd a bombát
A zsarnokoknak hintájára !” ..

Emlékezem sötét szemére, —
Sötét szemén a téboly lángja —
A menekülők vonatán
Féltőn hajolt szopós fiára.
Rongyokba burkolt sovány teste
Szibéria fagyától dermedt,
S gémberedett karjai közt
Holtan feküdt,
Holtan feküdt a csöppnyi gyermek.

Balladai mélységű végkifejlet!

Valahol az is sorszerű, hogy éppen krisztusi kort, harminchárom évet ért meg. A milliányi fiatal élet egyike volt az övé, amely, koronás fők és öntelt politikusok nagyravágásának nem lohadó tüzét kellett táplálja. Az idézett nagy találkozás sajnos nem adatott meg számára, hiszen sosem tért vissza a fogságból: napra pontosan 33 éves korában 1917. június 15-én elborult elmével halt meg a messzi Szibériában. A háború pedig csak folytatódott még másfél évig...

*„Át kellene a térded fognom,
Te megkínzott, megfáradott.
De köztünk állnak ismeretlen
Hosszú éjek, hosszú napok.*

*Hosszú éjek, hosszú napok
Mint egy gúnyos vendégsereg
Körülállnak s nem engedik,
Hogy egyedül legyek veled.”*

(34. oldal.)

Eger, 2025. 05. 27.

Ujvári Csaba